

ÚRSKURÐUR
ÁFRÝJUNARNEFNDAR NEYTENDAMÁLA

MÁL NR. 9/2011

Kæra Erlings Alfreðs Jónssonar á ákvörðun Neytendastofu 25. maí 2011.

1. Þann 15. september 2011 er tekið fyrir mál áfrýjunarnefndar neytendamála nr. 9/2011: Kæra Erlings Alfreðs Jónssonar á ákvörðun Neytendastofu frá 25. maí 2011. Í málinu úrskurða Eiríkur Jónsson, Egill Heiðar Gíslason og Eyvindur G. Gunnarsson.
2. Með kæru, dags. 21. júní 2011, hefur kærandi kært til áfrýjunarnefndar neytendamála ákvörðun Neytendastofu frá 25. maí 2011, um að ekki sé ástæða til aðgerða í tilefni af kvörtun kæranda vegna skilmála bílasamnings SP-Fjármögnunar hf. Skilja verður kærana svo að kærandi krefjist þess að ákvörðunin verði felld úr gildi, að undanskilinni úrlausn Neytendastofu um að ákvæði 16. gr. a laga um neytendalán nr. 121/1994 eigi ekki við í málinu (erindi nr. 83408).
3. Kæruheimild er í 2. mgr. 4. gr. laga um Neytendastofu og talsmann neytenda nr. 62/2005, sbr. 4. mgr. 4. gr. laga um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu nr. 57/2005 og 2. mgr. 25. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994.

MÁLAVEXTIR OG ÁKVÖRÐUN NEYTENDASTOFU

4. Með fjórum erindum kæranda, sem hann sendi Neytendastofu gegnum rafrænt ábendingarkerfi stofnunarinnar, var kvartað yfir almennum skilmálum bílasamnings („kaupleiga“) kæranda og SP-Fjármögnunar hf. Fyrsta erindið (nr. 82645) var sent 22. apríl 2010, annað erindið (nr. 83408) hinn 5. maí 2010, þriðja erindið (nr. 83420) hinn 6. maí 2010 og fjórða og síðasta erindið (83430) sama dag. Fyrsta erindinu svaraði starfsmaður Neytendastofu í hinu rafræna ábendingarkerfi hinn 4. maí 2010 en öðru, þriðja og fjórða erindinu var svarað sameiginlega í rafrænu ábendingarkerfi stofnunarinnar hinn 27. maí 2010.
5. Í erindi nr. 82645 gerði kærandi athugasemdir við svohljóðandi ákvæði 8. gr. almennra skilmála bílasamnings SP-Fjármögnunar: „SP, eða þeir sem SP tilnefnir, á að hafa óskoraðan aðgang að starfsstöð leigutaka, heimili eða starfssvæði til að skoða bifreiðina.“ Kærandi taldi um óréttmætan samningsskilmála að ræða í skilningi 13. gr. laga eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu nr. 57/2005, auk þess sem samningsskilmálinn gengi gegn 71. gr. stjórnarskrárinnar um friðhelgi einkalífs. Mæltist kærandi til þess að umræddu ákvæði skilmálanna yrði vikið úr samningnum og SP-Fjármögnun bannað að framfylgja ákvæðinu. Enn fremur að neytendum yrði kynnt hugsanleg bótaskylda af þessum sökum.
6. Í erindi nr. 83408 fór kærandi fram á að Neytendastofa bannaði SP-Fjármögnun notkun svohljóðandi 2. tölul. 1. mgr. 16. gr. almennra skilmála bílasamnings SP-Fjármögnunar: „Sé

samningi þessum rift af hálfu SP á grundvelli 14. gr. eða honum með öðrum hætti slitið á samningstímanum ber leigutaka að standa SP skil á eftirfarandi greiðslum: ... 2. Ógjaldföllnum höfuðstól ásamt sérstöku uppgreiðslugjaldi skv. gjaldskrá SP sem er 0% - 3% m.v. eftirstöðvatíma samnings við samningsslit.“ Kærandi tók fram að væri gjaldskrá SP skoðuð á þjónustuvef eða heimasíðu fyrirtækisins kæmi ekki fram hversu hátt uppgreiðslugjald væri innheimt miðað við eftirstöðvar samnings. Þá væri innheimta uppgreiðslugjalds ólögleg samkvæmt a-lið 16. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994 ef lánveitandi gjaldfelli lán. Við riftun væri það verklag viðhaft hjá SP-Fjármögnun að gjaldfella eftirstöðvar samnings.

7. Í erindi nr. 83420 krafðist kærandi þess að Neytendastofa legði bann við notkun SP-Fjármögnunar á hinum skáletraða hluta 3. másl. 2. mgr. 16. gr.: „Upptökuverð sambærilegrar bifreiðar í eðlilegu ástandi er fengið úr viðurkenndu verðmatskerfi BÍlgreinasambandsins, af þeirri upphæð er *tekinn 15% áætlaður kostnaður fram að sölu bifreiðar, eftirstöðvar upptökuverðs eru svo dregnar frá heildarskuld samningsins.*“ Kærandi kvað ákvæði þetta um fasta hlutfallstölu kostnaðar óréttmætt enda væri eðlilegt að SP-Fjármögnun sundurliðaði þann kostnað sem fyrirtækið yrði fyrir og innheimtur væri, eða innheimti samkvæmt framlögðum reikningi, neytanda til glöggvunar, en notaðist ekki við fasta áætlaða hlutfallstölu af upptökuverði, hlutfallstölu sem engin leið væri að átta sig á hvernig ákvörðuð væri. Með þessu væri upptökuverð í raun lækkað um 15%. Kærandi taldi umrætt ákvæði skilmálanna ekki standast 19. gr. laga nr. 121/1994, sem kvæði á um að við uppgjör ætti að komast sem næst því að aðilar yrðu jafnsettir og viðskiptin hefðu ekki átt sér stað. Þessi fasti kostnaður hlyti að teljast ótilhlýðilega hár. Þá vísaði kærandi til tilskipunar ráðsins 93/1/EBE frá 5. apríl 1993 um óréttmæta skilmála í neytendasamningum.
8. Í erindi nr. 83430 fór kærandi fram á það að Neytendastofa legði bann við svohljóðandi lokamásl. 2. mgr. 16. gr. samningsskilmálanna: „Ef mótmæli berast er SP heimilt að láta selja bifreiðina á uppboði hjá sýslumanninum í Reykjavík í óbreyttu ástandi frá skilum hennar.“ Kærandi taldi enga tryggingu fyrir því að við sölu bifreiðar á uppboði fengist verð nálægt almennum markaðsverði og væru raunar líkur á að slíkt fyrirkomulag væri neytanda til tjóns. Í þessu sambandi vísaði kærandi til 19. gr. laga nr. 121/1994 þess efnis að ágreining um verð söluhlutar á almennum markaði skyldi útkljá með matsgerð tveggja dómkvaddra matsmanna. Þá taldi kærandi 16. gr. skilmálanna fela í sér að fyrirtækinu væri heimilt að gera neytanda að greiða viðgerðarkostnað fyrir viðgerð sem aldrei væri ætlunin að framkvæma vegna ætlaðrar uppboðssölu.
9. Neytendastofa svaraði fyrsta erindi kæranda nr. 82645 hinn 2. maí 2010. Í svari stofnunarinnar kom fram að það væri ekki í verkahring hennar að víkja til hliðar samningsskilmálum. Þá hefði stofnunin ekki heimildir til þess að kveða á um bótaskyldu vegna brota gegn neytendum. Stofnunin svaraði erindum kæranda nr. 83408, 83420 og 83430 síðan hinn 27. maí 2010. Í svarinu kom fram að til þess að stofnunin gæti tekið efnislega afstöðu til máls með stjórnarsýsluákvörðun samkvæmt stjórnarsýslulögum nr. 37/1993 þyrfti stofnuninni að berast skriflegt erindi ásamt gögnum sem málið varðaði auk upplýsinga um hvaða lögmæta hagsmuni kvartandi hefði í málinu. Um erindi nr. 83408 tók Neytendastofa fram varðandi uppgreiðslugjald að 16. gr. a laga nr. 121/1994 hefði komið inn í löginn með lögum nr. 63/2008, en fyrir þann tíma hafi ekki verið ákvæði í lögum um bann við uppgreiðslugjaldi. Nauðsynlegt væri að fá upplýsingar um hvenær

kvartandi hefði gert samninginn til að geta tekið afstöðu til erindisins. Um erindi kæranda nr. 83420 og 83430 varðandi útreikninga á upptítkuverði, þar sem kærandi vísaði til 19. gr. laga nr. 121/1994 auk tilskipunar 93/13/EBE, tók Neytendastofa fram að það væri ekki í hennar valdi að víkja samningsskilmálanum til hliðar. Hvað sem því liði hefði stofnunin engin gögn sem sýndu fram á að umræddur kostnaður yrði innheimtur sem bætur en ekki til að gera aðila jafnsetta og viðskipin hefðu ekki átt sér stað.

10. Með bréfi, dags. 29. júní 2010, gerði kærandi athugasemdir við meðferð Neytendastofu á erindunum. Taldi hann svör Neytendastofu ófullnægjandi. Áréttaði hann meginefni fyrsta og annars erindisins (nr. 82645 og 83408). Hvað varðar þriðja erindið (nr. 83420) tók kærandi fram að þar hafi ekki verið farið fram á að samningsskilmálanum yrði vikið til hliðar með vísan til samningalaga heldur að hann yrði bannaður samkvæmt 26. gr. laga nr. 121/1994. Þá taldi kærandi fjórða erindinu (nr. 83430) ósvarað og lagði áherslu á að 16. gr. samningsskilmálanna, þess efnis að selja mætti bifreiðina á uppboði, bryti gegn 19. gr. laga nr. 121/1994, en þar væri mælt fyrir um að væri ágreiningur um söluverð skyldi kveða til tvo dómkvadda matsmenn. Loks setti kærandi fram nokkrar spurningar um málsmeðferð, sem nánari grein er gerð fyrir í svari Neytendastofu hér á eftir.
11. Neytendastofa svaraði athugasemdum kæranda með bréfi, dags. 14. september 2010. Í bréfinu gerði Neytendastofa grein fyrir því að stofnunin væri bundin af stjórnarsýslulögum gagnvart þeim fyrirtækjum sem erindi beindust að. Þá tók stofnunin fram að henni væri heimilt að stjórnarsýslurétti að svara þremur erindum í einu lagi með því að sameina þau. Í fyrsta lagi staðfesti Neytendastofa að erindi nr. 82645 teldist skriflegt en stofnuninni hafi yfirsést gögn þau sem fylgdu erindinu í viðhengi. Í öðru lagi tók stofnunin fram að neytendur gætu ávallt vakið athygli hennar á skilmálum sem þeir teldu brjóta í bága við lög sem stofnunin hefði eftirlit með. Í þeim tilvikum væri metið hvort neytandinn teldist hafa lögmætra hagsmuna að gæta og teldist því aðili máls ella tæki stofnunin erindið til meðferðar að eigin frumkvæði. Í þriðja lagi tók Neytendastofa fram að hún gæti bannað notkun samningsskilmála fyrirfram væri um skýrt brot að ræða gegn lögum um neytendalán. Í fjórða lagi kvað Neytendastofa það ekki skipta máli þótt ráðherra hefði ekki sett reglugerð samkvæmt 40. gr. a samningalaga enda gæti stofnunin ekki tekið til meðferðar mál samkvæmt þeim lögum. Í fimmta lagi var tekið fram að Neytendastofa hefði eftirlit með óréttmætum samningsskilmálum samkvæmt lögum nr. 121/1994 en ekki samkvæmt samningalögum. Yrði að reka mál samkvæmt síðarnefndum lögum fyrir dómstólum. Loks tók Neytendastofa fram að kærandi hefði óskað þess í rafrænum erindum sínum að stofnunin færi með erindin sem trúnaðarmál og hefði málsmeðferð tekið mið af því.
12. Með rafpósti kæranda til Neytendastofu, dags. 15. september 2010, dró kærandi til baka beiðni sína um að um erindi hans færi sem trúnaðarmál og veitti stofnuninni fulla heimild til þess að meðhöndla erindin sem þau hefðu aldrei verið merkt sem trúnaðarmál. Með bréfi Neytendastofu til kæranda, dags. 14. apríl 2011, var frá því greint að með rafpósti, dags. 7. febrúar 2011, hefði stofnunin sagst vonast til þess að málinu yrði lokið í febrúarmánuði. Málið hefði tafist vegna fjölda fyrirliggjandi mála og stofnunin vonaðist til þess að málinu yrði lokið innan sex vikna.

13. Með bréfi Neytendastofu, dags. 25. maí 2011, var kæranda tilkynnt að stofnunin teldi ekki ástæðu til frekari aðgerða í málinu. Um fyrsta erindið (nr. 82645) tók Neytendastofa fram að hún væri bundin af lögmatísreglu stjórnisýsluréttar og stofnunin hefði ekki eftirlit með því að farið væri að ákvæðum stjórnarskrárinnar. Þá tók stofnunin fram að orðalag 13. gr. laga nr. 57/2005 væri mjög almennt. Væri því afar matskennt hvaða viðskiptahættir féllu þar undir en stofnunin teldi ákvæðið ekki eiga við. Auk þess væri 71. gr. stjórnarskrárinnar betur til þess fallin að taka á álitaefninu. Þá var tekið fram að Neytendastofa hefði ekki heimild til að víkja samningsskilmála þessum til hliðar með vísan til samningalaga.
14. Öðru erindinu (nr. 83408) svaraði Neytendastofa svo að ákvæði 16. gr. a laga nr. 121/1994, sbr. lög nr. 63/2008, sem bannaði uppgreiðslugjald af láni í íslenskum krónum bæri það breytilega vexti og væri að fjárhæð 50 millj. króna eða minna, hefði tekið gildi 12. júní 2008. Í lögum nr. 63/2008 væru ekki ákvæði um lagaskil og yrði lögunum því ekki beitt afturvirkkt. Þar sem samningur kæranda við SP-Fjármögnun hafi verið gerður fyrir gildistöku laganna yrði ákvæðinu ekki beitt um þess konar uppgreiðsluákvæði, sem ekki hafi verið óheimil fyrir gildistöku laganna.
15. Þriðja erindinu (nr. 83420) var svarað svo að ráða mætti af 1. gr. umræddra samningsskilmála að bifreiðin hafi ekki verið seld með eignarréttarfyrrvara heldur hafi SP-Fjármögnun ekki yfirfært eignarrétt að bifreiðinni við upphaf leigusamningsins. Auk þess væri skýrt af 17. gr. skilmálanna að eignarréttur flyttist ekki yfir til kæranda nema gegn lokagreiðslu samkvæmt skilmálunum. Ákvæði 19. gr. laga nr. 121/1994 ætti einungis við þegar söluhlutur væri seldur með eignarréttarfyrrvara, þannig að eignarréttur (og afsal) færðist að öllu leyti til kaupanda við afhendingu þrátt fyrir að kaupverð hafi ekki verið að fullu greitt og seljandi hefði ekki tryggt sér rétt að söluhlutnum með veði eða öðrum sambærilegum hætti. Gæti ákvæðið því ekki átt við um samninginn. Hvað varðar tilskipun ráðsins nr. 1993/13/EBE hafi hún verið innleidd í íslenskan rétt með ákvæðum 36. gr. a-d samningalaga en Neytendastofa hefði ekki lagaheimild til þess að víkja til hliðar samningsskilmálum á grundvelli hennar.
16. Um fjórða erindið (nr. 83430), sem einnig varðaði 19. gr. laga nr. 121/1994, tók Neytendastofa fram með sömu rökum og að framan greinir að bifreiðin hafi ekki verið seld með eignarréttarfyrrvara og gæti umrætt ákvæði því ekki átt við um samninginn.
17. Með rafpósti til Neytendastofu, dags. 1. júní 2011, gerði kærandi ýmsar athugasemdir við úrlausn Neytendastofu. Meginatriði þeirra athugasemda vörðuðu þá niðurstöðu Neytendastofu að hinn umdeildi bílasamningur félli ekki undir lög nr. 121/1994, en í þeim efnun taldi kærandi m.a. gæta misræmis milli þess hvort stofnunin kallaði samninginn láns- eða leigusamning. Auk þess gerði kærandi athugasemdir við úrlausn um ætlað stjórnarskrárbrot, umfjöllun Neytendastofu um það sem kallað var „lán í erlendri mynt“ og rétt til kvaðningar dómkvaddra matsmanna við mat á verðmæti bifreiðarinnar við riftun samnings.
18. Með rafpósti Neytendastofu til kæranda, dags. 16. júní 2010, var athugasemdum kæranda svarað og áréttað að það væri ekki skoðun stofnunarinnar að lög nr. 121/1994 giltu ekki um fjármögnunarsamninga um bifreiðakaup ef í samningsskilmálum væri talað um leigumun,

samningarnir væru kallaðir leigusamningar og afborganir nefndar leiga. Þótt lög nr. 121/1994 ættu almennt við um bílasamninga tækju öll ákvæði laganna ekki endilega til samninganna og það væri skoðun Neytendastofu að 19. gr. laganna ætti ekki við um bílsamning kæranda. Enn fremur tók Neytendastofa fram að hún teldi samninginn falla undir löginn hvort heldur um væri að ræða lánsamning eða leigusamning.

RÖKSTUÐNINGUR KÆRANDA OG ATHUGASEMDIR NEYTENDASTOFU

19. Kæra, dags. 21. júní 2011, snýr að þremur erinda kæranda til Neytendastofu. Í sambandi við erindi nr. 82465 rekur kærandi fyrri lagasjónarmið en tekur einnig fram að vandséð sé nauðsyn þess að fjármögnunarfyrirtæki semji um óskoraðan aðgang að heimili neytanda gegn ákvæðum stjórnarskrár enda væri eðlilegt að leitað væri til dómstóla um aðgang að heimili til þess að skoða leigumun. Kærandi rekur fyrri lagasjónarmið varðandi erindi nr. 83420 um uppgjör samkvæmt 2. mgr. 16. gr. almennra skilmála SP-Fjármögnunar. Þá vísar hann til frumvarps þess sem varð að lögum nr. 30/1993, undanfara gildandi laga nr. 121/1994, en þar komi fram að við endurheimt hlutar skuli leita atbeina sýslumanns. Hann tekur fram að viðmið SP-Fjármögnunar um 15% afföll leiði til óeðlilega mikils munar á afföllum af jafnstórum, en misþungum, bílum. Kærandi byggir á því að eignarréttur SP-Fjármögnunar á lánstímanum sé í raun aðeins leið til að komast hjá lögbundnum neytendarétti þegar lánveitandi komi einungis fram gagnvart viðskiptamönnum sem fjármögnunaraðili. Um erindi nr. 83430 tekur kærandi fram að hér sé afstaða Neytendastofu hin sama og vegna erindis nr. 83420. Ítrekar kærandi fyrri lagasjónarmið um þennan lið en hann telur 2. mgr. 16. gr. almennra skilmála SP-Fjármögnunar, er varða heimild til að selja bifreið á uppboði, ekki standast. Loks tekur kærandi fram að hann sé ólöglærður og eigi stjórnvöld að meta hvort réttur hafi verið brotinn á neytendum, án tillits til þess hvort þeir sjálfir vísi til rétttra lagaákvæða.
20. Með bréfi, dags. 28. júní 2011, óskaði áfrýjunarnefnd neytendamála eftir afstöðu Neytendastofu til kærunnar. Neytendastofa svaraði með greinargerð, dags. 7. júlí 2011. Þar er þess krafist að hin kærða ákvörðun verði staðfest með vísan til forsendna hennar. Hvað varðar lið nr. 82465 áréttar Neytendastofa fyrri röksemdir og tekur fram að stofnunin geti ekki fallist á að henni sé með 13. gr. laga nr. 57/2005 ætlað að gæta stjórnarskrárvarinna réttinda borgaranna. Annar og þriðji liður, nr. 83420 og 83430, varði báðir 19. gr. laga nr. 121/1994. Neytendastofa áréttar fyrir röksemdir sínar þess efnis að þótt stofnunin telji samning kæranda falla undir lög nr. 121/1994 telji hún samninginn falla utan 19. gr. laganna. Eigi ákvæðið eingöngu við um þá samninga sem gerðir hafi verið með eignarréttarfyrirvara. Á þeim tíma sem kærandi hafi gert sinn samning hafi sambærilegir leigusamningar verið algengt lánsform í bifreiðaviðskiptum. Loks tekur Neytendastofa fram að það hafi ekki haft áhrif að kærandi sé ólöglærður og stofnunin hafi metið sjálfstætt hvaða lagaákvæði ættu við í málinu.
21. Með bréfi áfrýjunarnefndar neytendamála til kæranda, dags. 18. júlí 2011, var kæranda gefinn kostur á að gera athugasemdir við greinargerð Neytendastofu. Athugasemdir bárust með rafpósti kæranda, dags. 29. júlí 2011. Þar er tekið fram um lið nr. 82465 að lagagreinar, svo sem 4. og 13. gr. laga nr. 57/2005, geti aldrei tekið til allra mögulegra aðstæðna sem upp geti komið. Stjórnvöld

verði að túlka ákvæðin vítt eigi þau að nýtast almenningi vegna eftirlits með viðskiptum lögaðila. Þá tekur kærandi fram að þótt Neytendastofa geti ekki beitt viðurlögum gegn stjórnarskrárbroti hljóti samningsskilmáli sem brýtur gegn slíkum réttindum að teljast óhæfilegur gagnvart hagsmunum neytenda. Þá bendir kærandi á heimildir Neytendastofu til að grípa til aðgerða samkvæmt 2. mgr. 21. gr. laga nr. 57/2005. Hvað varðar lið nr. 83420 rökstyður kærandi að bílasamningurinn hafi verið háður eignarréttarfyrirvara eins og hann sé skilgreindur í f-lið 1. mgr. 4. gr. laga nr. 121/1994. Þá áréttar kærandi fyrri lagasjónarmið um að 15% afföll af verðmati bifreiðar við uppgjör samnings og svipting réttar til tveggja dómkvaddra matsmanna af því tilefni fái ekki staðist ákvæði 19. gr. laga nr. 121/1994 og 13. gr. laga nr. 57/2005. Um lið nr. 83430 tekur kærandi fram að orð hans um að orðalag ætti ekki að koma í veg fyrir að stjórnvöld leggi mat á umkvörtunarefni séu fyrst og fremst árétting á stöðu kæranda sem leikmanns. Loks vísar kærandi til þess að samningsskilmálar eigi að vera á skýru og skiljanlegu máli. Þá vísar hann til 1. mgr. 4. gr. laga um aðför nr. 90/1989 hvað varðar atbeina sýslumanns og 37. gr. húsaleigulaga nr. 36/1994 til hliðsjónar við mat á því hvort leigugjald sé sanngjarnt og eðlilegt í garð beggja aðila.

22. Með bréfi áfrýjunarnefndar neytendamála, dags. 2. ágúst 2011, var SP-Fjármögnun hf. gefinn kostur á að gera athugasemdir við kærana og greinargerð Neytendastofu og óskað. Ekkert svar barst innan hins tilgreinda frest og því var málið tekið til úrskurðar.

NIÐURSTAÐA

23. Með hinni kærðu ákvörðun leysti Neytendastofa úr fjórum erindum kæranda, sem fengu númerin 82645, 83408, 83420 og 82430 í rafrænu kvörtunarkerfi stofnunarinnar. Kæran tekur til allra erindanna nema erindis nr. 83408, sem varðaði uppgreiðslugjald, en í hinni kærðu ákvörðun var bent á að ákvæði a-liðar 16. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994, sem kærandi byggði á, hafi komið nýtt inn í lögum nr. 63/2008 eða eftir undirritun samnings kæranda hinn 18. september 2007. Hér á áfrýjunarstigi er þannig deilt um þrjú atriði í almennum skilmálum SP-Fjármögnunar, sem gilda um bílasamning kæranda og fyrirtækisins.
24. Í fyrsta lagi telur kærandi að 8. gr. skilmálanna þess efnis að „SP, eða þeir sem SP tilnefnir, á að [hafa] óskoraðan aðgang að starfstöð leigutaka, heimili eða starfssvæði til að skoða bifreiðina“ brjóti í bága við 13. gr. laga um eftirlit með viðskiptaháttum og markaðssetningu nr. 57/2005 og 71. gr. stjórnarskrár lýðveldisins Íslands nr. 33/1944. Það er vissulega rétt hjá Neytendastofu að henni er ekki falið eftirlitshlutverk með stjórnarskrá lýðveldisins Íslands, ólíkt því sem á við um þau almennu lög sem hún fer með eftirlit með, svo sem lög nr. 57/2005 og lög nr. 121/1994. Á hinn bóginn ber Neytendastofu vitanlega að haga beitingu og túlkun almennra laga með hliðsjón af þeim mannréttindum sem stjórnarskráin tryggir. Þannig er t.d. ljóst að sum þeirra ákvæða sem stofnunin hefur eftirlit með miða að því að tryggja þá friðhelgi sem menn skulu njóta samkvæmt 71. gr. stjórnarskrárinnar, sbr. t.d. 25. gr. reglugerðar nr. 160/2009, og ákvæði stjórnarskrárinnar eru vitanlega ekki án þýðingar við túlkun slíkra ákvæða. Að þessu sögðu er hins vegar fallist á það með Neytendastofu að ekki liggi fyrir að hinn umdeildi skilmáli sé með þeim hætti að hann sem slíkur, og án tillits til beitingar hans í tilteknu tilviki, fari í bága við 13. gr. laga nr. 57/2005 þannig að ástæða sé til aðgerða af hálfu Neytendastofu.

25. Í öðru lagi telur kærandi að ákvæði 3. málsl. 2. mgr. 16. gr. hinna almennu skilmála, sem taka til uppgjörs, standist ekki 2. mgr. 19. gr. laga um neytendalán nr. 121/1994, en umrætt ákvæði í skilmálunum er svohljóðandi: „Uppítökuverð sambærilegrar bifreiðar í eðlilegu ástandi er fengið úr viðurkenndu verðmatskerfi Bílgreinasambandsins, af þeirri upphæð er tekinn 15% áætlaður kostnaður fram að sölu bifreiðar, eftirstöðvar uppitökuverðs eru svo dregnar frá heildarskuld samningsins“. Ákvæðið í 2. mgr. 19. gr. laga nr. 121/1994 lýtur að kaupum með eignarréttarfyrirvara og endurheimt eignarréttar og mælir fyrir um að þegar söluhlutur er endurheimtur skuli við uppgjör á milli aðila lánessamnings „reyna að komast sem næst því að þeir verði jafnsettir og ef viðskiptin hefðu ekki átt sér stað“. Í þriðja lagi byggir kærandi á því að 5. málsl. 2. mgr. 16. gr. hinna almennu skilmála, þess efnis að SP-Fjármögnun sé heimilt að láta selja bifreiðina á uppboði hjá sýslumanninum í Reykjavík í óbreyttu ástandi frá skilum hennar, standist ekki 5. mgr. 19. gr. laga nr. 121/1994, sem mælir svo fyrir að ef ágreiningur kemur upp um hvað sé verð söluhlutar á almennum markaði skuli útkljá hann með matsgerð tveggja dómkvaddra og óhlutdrægra manna.
26. Ágreiningurinn um framangreind atriði hverfist um það hvort um eignarréttarfyrirvara í skilningi 19. gr. laga nr. 121/1994 hafi verið að ræða, en Neytendastofa komst að þeirri niðurstöðu að 19. gr. tæki ekki til umrædds samnings þar sem ekki hafi verið um eignarréttarfyrirvara að ræða. Samkvæmt f-lið 4. gr. laga nr. 121/1994 er eignarréttarfyrirvari „þegar við kaup á vöru er samið um að lánveitandi sé eigandi söluvöru þar til andvirði hennar er að fullu greitt samkvæmt lánessamningi og að lánveitandi geti tekið vöruna til sín ef neytandi stendur ekki við skuldbindingar sínar samkvæmt samningnum“. Í 1. gr. hinna almennu skilmála sem um er deilt segir að „[m]eðan samningurinn gildir helst eignarrétturinn á bifreiðinni hjá SP.“ Í niðurstöðu Neytendastofu er á því byggt að eignarréttarfyrirvari eigi einungis við þegar eignarréttur (og afsal) færir að öllu leyti til kaupanda við afhendingu þrátt fyrir að kaupverð hafi ekki verið að fullu greitt og seljandi hafi ekki tryggt sér rétt að söluhlutnum með veði eða öðrum sambærilegum hætti. Fallast ber á þessar röksemdir Neytendastofu og að ákvæði 19. gr. laga nr. 121/1994 eigi því ekki við um samning kæranda. Þegar af þeirri ástæðu þarf ekki heldur að taka afstöðu til þess hvort um láns- eða leigusamning í skilningi laga er að ræða. Önnur sjónarmið sem kærandi hefur fært fram í málinu geta ekki heldur orðið til þess að hin kærða ákvörðun verði felld úr gildi eða henni breytt.
27. Með vísan til alls framanritaðs ber að staðfesta hina kærðu ákvörðun.

ÚRSKURÐARORÐ:

Hin kærða ákvörðun er staðfest.

Úrskurður nr. 18/2011

Eiríkur Jónsson

Egill Heiðar Gíslason

Eyvindur G. Gunnarsson